

2010 р

Гудзь Ю.Ф., доцент

Національний університет харчових технологій

Гудзь Ю.Ф., доцент

Национальный университет пищевых технологий

Gudz Y, PhD Finance

National University of Food Technologies

**Міжнародна допомога та її вплив на підприємницьке середовище в
Україні**

**Международная техническая помощь и её влияние на
предпринимательскую среду в Украине.**

International aid and its impact on the business environment in Ukraine

Анотація. Розглянуто сутність і складники міжнародної технічної допомоги, як важливої умови покращення підприємницького середовища в Україні. Виявлено її вплив на прикладі реалізації проекту ЄС «Покращення середовища для розвитку малого та середнього підприємництва в Україні»

Аннотация. Рассмотрена сущность и составляющие международной технической помощи, как важного условия улучшения предпринимательской среды в Украине. Обнаружено ее влияние на примере реализации проекта ЕС «Улучшение среды для развития малого и среднего предпринимательства в Украине».

Annotation. Essence and components of international technical help is considered, as an important condition of improvement of enterprise environment in Ukraine. Found out its influence on the example of realization of project of ES «An improvement of environment is for development of small and middle enterprise in Ukraine»

Ключові слова. Міжнародна технічна допомога, підприємницьке середовище, малий бізнес, Європейський Союз.

Ключевые слова. Международная техническая помощь, предпринимательская среда, малый бизнес, Европейский Союз.

Keywords. International technical assistance, business environment, small business, the European Union.

Постановка проблеми. Економічні дослідження впливу міжнародних організацій на формування підприємницького середовища в Україні і, зокрема, в регіонах – це недостатньо розвинутий напрям наукової діяльності. На жаль, через загострення світової фінансової кризи він знаходиться на початковій стадії розвитку. А в порівнянні навіть з країнами СНД, Прибалтики значно відстає як в теоретичному так і практичному доробку.

Більшість керівників адміністрацій регіонів не надають великого значення впливу міжнародної допомоги на господарську діяльність підприємств. Серед вчених також не існує одностайності в думках. Тому не можна вважати повністю сформованим і приведеним до спільного розуміння всі бачення цієї наукової проблеми.

Аналіз досліджень та публікації з проблеми. Вплив міжнародної допомоги на формування підприємницького середовища для малих підприємств представлена в працях З.С. Варналія [1], Л.І. Воротіної [3], В.О.Сизоненка [5], Т.А.Говорушко [2], С.К.Реверчука [4]. Їх наукові погляди поширюються на питання поняття підприємницького середовища, його складових елементів, а також міжнародної підтримки підприємництва та його регулювання. Проте більшість вітчизняних авторів поверхнево приділяють увагу питанням міжнародній фінансової і технічної допомоги малому підприємству та державної політики, спрямованої на встановлення співробітництва з міжнародними партнерами. Не повністю розкрита сутність поняття «міжнародна технічна допомога».

Постановка завдання. Метою статі є розкриття сутності міжнародної технічної допомоги для малого підприємництва. Для досягнення поставленої мети вирішувались завдання, що пов'язані з виявленням теоретичної сутності поняття «міжнародна фінансова допомога» і прикладними аспектами її реалізації в Україні. При підготовці статті використано діалектичний метод і абстрактно – логічний методи і наукового пізнання.

Виклад основного матеріалу. Велике значення для якості підприємницького середовища в Україні відіграє міжнародна технічна допомога малому підприємству.

Згідно тлумачного словника української мови, допомога це сприяння ,підтримка комусь у чому – небудь , матеріальне, грошове забезпечення когось у чому небудь, дотація [6, с. 255].

Згідно Постанови Кабінету міністрів України від 15 лютого 2002 № 153 «Про створення єдиної системи залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги» **міжнародна технічна допомога (МТД)** – ресурси та послуги, що відповідно до міжнародних договорів України надаються донорами на безоплатній та безповоротній основі з метою підтримки України.

Міжнародна технічна допомога може залучатись у вигляді будь-якого майна, необхідного для забезпечення виконання завдань проектів (програм), яке ввозиться або набувається в Україні; робіт і послуг; прав інтелектуальної власності; фінансових ресурсів (грантів) у національній чи іноземній валюті; інших ресурсів, не заборонених законодавством, у тому числі стипендій.

На сьогодні вона є важливим інструментом реалізації політики міжнародної інтеграції України, економічного розвитку, забезпечення інтересів малого бізнесу. Технічна допомога надається Україні практично в усіх галузях народного господарства та суспільного життя більш ніж 20 країнами світу, а також міжнародними організаціями.

Впровадження проектів МТД зменшує навантаження на державний бюджет, сприяє створенню додаткових робочих місць. Світовий досвід показує що МТД сприяє сталому соціально-економічному розвитку країни, прискорює її міжнародну інтеграцію.

Ресурси, що надавались країнами-донорами та міжнародними організаціями, були зосереджені в різні періоди часу на окремих сферах соціально-економічного життя України. Так, на початковому етапі з 1991 по 1997 роки у центрі уваги програм та проектів МТД знаходились питання розбудови основних засад та інфраструктури ринкової економіки, подолання негативних наслідків перехідного періоду. В період з 1997 по 2008 роки головна увага приділялася макроекономічній стабілізації, поглибленим структурним, правовим реформам, демократизації суспільства, переходу до етапу сталого економічного зростання, підтримці екологічної та ядерної безпеки, покращенню життя людей в регіонах, відродженню культури та духовності. Найбільшим донором для України були та залишаються Сполучені Штати Америки, друге місце посідає ЄС. Іншими найбільшими донорами є Канада. Можна виділити Великобританію, ФРН, Нідерланди, Швецію, Швейцарію, Японію, Данію, Корею, ООН, Світовий банк, ЄБРР тощо.

Проекти міжнародної технічної допомоги є різними за обсягами фінансування та видами виконаних робіт: від надання консультацій, експертних оцінок, обмінів та навчань в різних секторах економіки до широкомасштабної підтримки заходів Уряду в реалізації масштабних проектів з суттєвими технічними компонентами. На думку авторів (6,100) найбільшу підтримку малим підприємствам харчової промисловості забезпечили Європейський банк реконструкції та розвитку та Німецько - Український фонд.

В Японії допомога для економічного розвитку країнам, що розвиваються, відома як «економічне співробітництво». З точки зору потоків фінансових ресурсів економічне співробітництво поділяється на чотири категорії: офіційна допомога розвитку; інші офіційні напрямки; приватні напрямки; гранти приватних неприбуткових агенцій.

Офіційна допомога розвитку включає фінансові напрямки, що відповідають наступним умовам: надається офіційними агенціями або їхніми виконавчими агенціями; головна мета підтримки економічного розвитку та стабільного стану країн, що розвиваються; пільговість в характері, щоб запобігти тяжкому навантаженню на країни.

Грантова допомога надається головним чином країнам, що мають порівняно низький дохід серед країн, що розвиваються, та регіонів. Вона спрямовується на підтримку основних потреб (таких як медичне обслуговування, охорона здоров'я, водозабезпечення та сільський і агропромисловий розвиток, харчова промисловість) і розвиток людських ресурсів.

Технічне співробітництво спрямоване на розвиток людських ресурсів, необхідних для економічного прогресу країн, що розвиваються. Воно включає: забезпечення експертів; прийом на стажування; забезпечення обладнанням і матеріалами, щоб сприяти запровадженню нових технологій.

Тому, на думку автора, **міжнародна технічна допомога – це всі можливі ресурси, в тому числі товари та фінансові, включаючи об'єкти і права інтелектуальної власності, роботи і послуги, які пропонуються і надаються донорами на безоплатній і безповоротній основі.**

Питаннями покращенням середовища для розвитку малого бізнесу на Україні займаються різні міжнародні організації.

Розглянемо проект ЄС «Покращення середовища для розвитку малого та середнього підприємництва в Україні» та результати його реалізації (табл.1). Проект запроваджувався консорціумом «EKORYS» (Нідерланди) протягом двох років у

Івано – Франківській та Волинській областях. Партнерами проекту були Міністерство економіки та з питань європейської інтеграції України, обласні державні адміністрації Івано - Франківщини та Волині. Головна мета проекту – сприяти покращенню середовища для розвитку малого та середнього підприємництва.

Проект було зосереджено на чотирьох основних напрямках:

1. Усунення адміністративних перешкод в регуляторній політиці шляхом зменшення тиску регуляторних вимог на підприємців на рівні двох обласних центрів та шести районів, обраних проектом; сприяння створенню “орієнтованого на бізнес” регуляторного середовища шляхом організації тренінгів, семінарів, робочих груп, програми “Діалог ”Влада – приватний сектор”.

2. Сприяння розвитку бізнес – послуг та полегшення доступу до них підприємців: підвищення потенціалу сектору навчально-консультаційних послуг; покращення якості та збільшення кількості навчально - консультаційних послуг шляхом підвищення кваліфікаційного рівня організацій, які їх надають; формування мережі бізнес-центрів; промоційна кампанія в національних та місцевих ЗМІ.

Таблиця 1

Вплив на підприємницьке середовище проекту ЄС « Покращення середовища для розвитку малого та середнього підприємництва в Україні»*

Конкретні завдання	Ситуація на початковій стадії реалізації проекту	Основні напрямки діяльності	Результати
1	2	3	4
1.Створити сприятливе середовище - політичні передумови та адміністративну культуру, які стимулюють розвиток малого та середнього підприємництва.	1.Недостатня координація роботи місцевих адміністрацій з бізнес-сектором; 2.Негативний імідж сектору малого та середнього підприємництва; 3. Складна процедура отримання ліцензій та дозволів; 4.Недостатній доступ до інформації у сфері регулювання підприємницької діяльності; 5.Підприємницьке середовище було оцінене як несприятливе; 6.Затримка в надходженні інформації для підприємців з центру на місця.	1.Покращення регуляторного середовища: (1)діалог Влада-приватний сектор, (2) реєстрація суб'єктів господарської діяльності, (3) спрощення дозволів та ліцензій для суб'єктів господарської діяльності; 2.Зменшення звітності малих та середніх підприємств (МСП); 3.Регіональні програми підтримки МСП 4.Навчальна програма для державних службовців та навчальні поїздки; Реалізація міні-проектів у Волинській області, 5.Забезпечення інформацією.	1.Спільна участь державних службовців у спільних заходах проекту; 2.Залучення підприємців до розробки місцевих регуляторних актів; 3. 50 регуляторних актів ініційовано та ухвалено органами місцевої влади; 4.Відбулося 52 засідання робочої групи по впровадженню регуляторної політики; організовано 50 засідань круглого столу та 45 громадських слухань; 5.Проведено 5 консультаційних сесій на Волині ; 6. Забезпечено інформацією про отримання дозволів та ліцензій для здійснення різних видів підприємницької діяльності; 7. Відкрито інформаційно-консультаційний відділ Дозвільного центру; 8. Проведено декілька досліджень проблем регуляторного середовища на інституційному рівні та серед підприємців; 9. Затверджено 8 Регіональних програм підтримки підприємництва (6-районних і 2-обласних); 10. Впроваджено 9 міні проектів по підтримці підприємництва у Волинській області.
2.Стимулювання попиту на бізнес-послуги та просування їх на ринок.	1.Різниця між попитом та пропозицією; 2.Недостатньо розвинута ринкова інфраструктура; 3.Необізнаність підприємців про місця, де можна	1.Організації, що надають послуги у сфері бізнесу; 2.Бізнес-центри; 3.Розповсюдження інформації; 4.Бізнес-інкубатор у м. Івано-Франківськ.	1.Збільшення якісних послуг: створення інфраструктури; 2.Підвищення кваліфікації тренерів/ консультантів; 3.Краща інформованість підприємців; 4.Збільшення видів послуг: створення нових тренінгових та консультаційних продуктів;

1	2	3	4
	<p>отримати бізнес-послуги; 4. Незначні обсяги споживання бізнес-послуг через їх негативний імідж; 5. Обмеженість інформації про наявні бізнес-послуги.</p>		<p>5. Збільшення кількості організацій що надають послуги у сфері бізнесу; 6. Значне збільшення попиту на бізнес-послуги і готовність підприємців оплачувати отримані послуги; 7. Наявна інфраструктура з надання послуг у цільових районах; 8. Високий ступінь задоволення послугами; 9. Створено 6 бізнес центрів і 1 бізнес інкубатор.</p>
<p>3. Підвищення здатності малих та середніх підприємств ефективно отримувати фінансування.</p>	<p>1. Обмеженість у доступі до джерел мікрокредитування; 2. Недостатній рівень знань серед позичальників стає причиною поганої підготовки заявок на отримання кредитів; 3. Не всі кредитні спілки виконують свої завдання.</p>	<p>1. Кредитні спілки; 2. Гарантійні фонди. 3. Розповсюдження інформації про кредитування малого бізнесу. 4. Консультування та тренінги з представниками фінансової сфери.</p>	<p>1. Понад 20 кредитним спілкам було надано практичну допомогу у питаннях перереєстрації. 2. Створено гарантійний фонд. 3. Розроблено та розповсюджено інформацію та пакети документів по кредитуванню.</p>
<p>4. Розробити та розповсюдити ефективні моделі підтримки бізнесу.</p>	<p>1. Відсутність ефективної моделі підтримки малого та середнього бізнесу в областях.</p>	<p>Співпраця з іншими проектами EC, DFID, USAID, BIZPRO, CIDA, місцеві організації для визначення моделей позитивного досвіду.</p>	<p>Розроблено моделі позитивного досвіду підтримки підприємництва. 1. Усунення адміністративних перешкод в регуляторній політиці. 2. Розвиток молодіжного підприємництва. 3. Механізм фінансування окремих робіт. 4. Створення дозвільних центрів. 5. Створення ринку послуг з розвитку бізнесу. 6. Альтернативна система допомоги бізнес центрам у сільській місцевості. 7. Створення бізнес інкубаторів; сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів.</p>

*Систематизовано автором, як одним з учасників даного проекту і керівником міні проекту у Волинській обл..

3. Сприяння розвитку ринку фінансових послуг для малого та середнього підприємництва. Основна діяльність у цьому напрямку була зосереджена на підтримці кредитних спілок шляхом консультування та навчання їх керівників та працівників (індивідуальні консультації, семінар та навчальна поїздки до Польщі), розробка та впровадження на ринок нових навчальних продуктів у сфері мікрофінансування.

4. Розробка та поширення активних моделей підтримки бізнесу. Позитивні моделі підтримки малого та середнього бізнесу були поширені на національному рівні; декілька моделей впроваджені в обох проектних областях.

Висновки. На основі аналізу існуючих методологічних напрацювань та наявної на даний час законодавчої бази запропоноване авторське бачення поняття „технічна фінансова допомога”. На кінцевий результат діяльності форми впливають фактори середовища, які визначаються станом і розвитком ринкових відносин. Завдання підприємства – виявлення характеру і ступеня дії цих факторів та прийняття рішень, спрямованих на забезпечення стабільності функціонування і розвиток фірми.

Література

1. Варналій З.С. Мале підприємництво: основи теорії і практики. – 2 вид. випр. і доп. – К.: Знання, 2003. – 303 с.
2. Говорушко Т.А. Мале підприємництво та ефективність його розвитку у харчовій промисловості України: Монографія. – К.: НУХТ, 2007. – 391 с.
3. Малий бізнес та підприємництво в ринкових умовах господарювання / Л.І. Воротіна, В.Є Воротін, Л.А. Мартинюк, Т.В. Черняк. – К.: Вид-во Європейського ун-ту, 2002. – 307 с.
4. Реверчук С. К. Малий бізнес: Методологія, теорія і практика / Львівський державний ун-т ім. Івана Франка. – К., 1996. – 192 с.
5. Сизоненко В.О. Теорія підприємництва: здобутки і проблеми досліджень // Економіка України. – 2002. – № 9. – С.45–51.
6. Сучасний тлумачний словник української мови: 50 000 слів / За заг. Ред...д-ра філол. Наук, проф.. В.В. Дубічинського. – Х.: ВД «ШКОЛА», 1006. – 832 с.